De Levende Natuur 79 (6):126-135 (1976)

deelte, waar voornamelijk de beter aan sterke vervuiling aangepaste Smalle waterpest *(Elodea nuttallii)* voorkomt.
Ook de verspreiding van de hieronder genoemde andere waterplantenvegetaties wijst op bovengenoemde verschillen in vervuilingsgraad van het slootwater. In het zuidwestelijke gedeelte komt plaatselijk een vegetatie voor van sterrekroos *(Callitriche* spec.) en Waterviolier *(Hottonia palustris)*. Ook het optreden van kwel in dit gedeelte is wellicht van belang voor het voorkomen van deze vegetatie.

Andere waterplanten die in het gebied worden aangetroffen zijn onder andere Glanzig fonteinkruid *(Potamogeton lucens)*, Drijvend fonteinkruid *(P. natans)*, Gele lis *(Iris pseudacorus)*, Zwanebloem *(Butomus umbellatus)*, Kikkerbeet *(Hydrocharis morsus-ranae)*, Pijlkruid *(Sagittaria sagittifolia)* (in de noordelijke brede sloot waar sterke stroming op kan treden) en Gele plomp *(Nuphar luteum)*. Opvallend is het voorkomen van het aan enigszins brak water gebonden Darmwier *(Enteromorpha intestinalis)*.

Fauna
Hoewel er slechts incidentele waarnemingen werden gedaan, kan worden vermeld dat de Gansooiense Uiterwaard in de winter een foerageer-gelegenheid, alsmede een roest- en ruiplaats biedt aan pleisterende eenden, meeuwen, weidevogels en steltlopers. In het voorjaar vormen de dan nog zeer drassige graslanden een goede pleister- en slaapplaats voor meeuwen en andere watervogels. In de hogere oeverbegroeiing huizen soorten als Waterhoen en Rietgors; er foerageren Roerdomp, Blauwe reiger en de Ooievaar uit Drongelen.
Als foerageergebied is het gebied tevens van belang voor onder andere Torenvalk, Steenuil, Ransuil, Buizerd, soms Slechtvalk, Tureluur, Zwarte ruiter, Zwarte stern, Pijlstaart, Wilde eend, Slobeend, Wintertaling, Grutto, Kievit, Watersnip, Koperwiek, Grote lijster en Kramsvogel.

In wintertijd op terugweg door westelijk Spanje

D. M. DE VRIES en G. DE VRIES-SMEENK

De tijd gaat verwonderlijk snel, indien men volop bezig is en tevens naar hartelust geniet. Die volle maand, die wij tegen het einde van eerverleden jaar aan de Costa del Sol verbleven, gewijd aan de heerlijke natuur van Spanje's zuidkust, was dan ook zo maar vervlogen. Over de trektocht erheen door het oosten van Frankrijk en het Iberische schiereiland alsmede over de plaats-zonder-rust zelve benoorden de Straat van Gibraltar verhaalden we onderscheidenlijk reeds in de april- en meinummers van de huidige jaargang van dit maandblad. Hier volgt dan het relaas over de natuurervaringen, opgedaan tijdens het Spaanse gedeelte van de, ditmaal westelijk verlopende, terugweg naar onze drasse dreven van het noorden.
Op de negende dag van wintermaand 1974 was het dan volgens plan zover, dat de vermaarde, nog geenszins winters aandoende zonkust van Spanje verlaten moest worden. Zulks evenwel niet zonder het vaste voornemen er nog eens in de broedtijd der vogels weer te keren, zoals wij dat indertijd ook deden op het Balearen-eiland Mallorca in april en mei 1971 na ons verblijf aldaar gedurende de gehele winter van 1969 (zie

D.L.N. 74 (1971), nr. 7/8, blz. 164-175). Het zij gezegd, dat we niet geheel gerust aan de terugtocht begonnen. Hoe lang nog zou het weer ons zozeer welgevallig blijven en wat voor narigheid zou de winter ons wel berokkenen in het woeste bergland van de Spaanse hoogvlakte? Maar geen nood: het bleef ons voorspoedig gaan tot aan het einde van de Frans-Spaanse rondreis. Dank zij de niet aflatende hoge-drukgebieden was het toen ook in het Spaanse binnenland daags heerlijk toeven met alle gelegenheid tot prachtig waarnemen, evenwel bij uiteraard lagere temperaturen dan aan de kust van de Middellandse Zee. Sneeuw en gladheid bleven ons bespaard, terwijl de toestand van de wegen doorgaans onze niet hoog gespannen verwachtingen overtrof. Alhoewel, ook deze medaille had een minder prettige keerzijde vanwege de vorst in de nacht. De schaarse hotels in het westen van Spanje, waar we doorheen trokken, bleken in tegenstelling tot de Middellandse Zeekust 's winters geenszins op vreemdelingenverkeer ingesteld te zijn. Weinig of niet beslapen bedden in onverwarmde kamers zonder warm water en gelegenheid tot doeltreffend gebruik van de meegenomen elektrische dekens, maakten het overnachten soms tot een beproeving; met trui en sokken aan onder de schamele dekens met onze jassen er dan nog maar over heen!

Na de maand zalig pleisteren aan de Costa del Sol alzo op 9 december 1974 maar weer op trek. Eerst ging het nog zuidwestwaarts, waarbij we Gibraltar links lieten liggen en Algeciras de laatste havenplaats was aan Spanje's zuidoostkust, waar we doorheen moesten, alvorens bij Tarifa de zuidelijkste punt van het Iberische Schiereiland te bereiken. Onze belangwekkende *maquis*-opname S 38, onderweg in de Sierra del Cabrito genomen, roerden wij reeds aan in de vorige mededeling, zulks in verband met de overzwevende Vale gieren. Onder de 92 vogels, behorende tot 17 soorten, leidden in afdalende volgorde: Putter, Vink, Tjiftjaf, Kleine zwartkop, Zwartkop (-tuinfluiter) en Rotszwaluw. De Provençaalse grasmus was ook weer van de partij, evenals het Bonte zandoogje onder de dagvlinders. Wij vermoedden toen nog geenszins, dat dit de allerlaatste kapel was tijdens dit verblijf in Spanje waargenomen. Het lijkt er dus op, dat in de donkere tijd van het jaar de dagvlinders zich alleen langs de Middellandse Zee laten bewonderen.

Bij de Punta Marroqui of wel P. de Tarifa, daar waar in plaats van de Middellandse Zee de Atlantische Oceaan zich al laat gelden als klimaatsbepalende factor, veranderde dan ook plotseling het landschapsbeeld. Alles bleek er opvallend groener en bij de scherpe ombuiging van zuidwest naar noordwest vertoefden er aanmerkelijk meer vogels langs de weg, waaronder tal van Zwarte spreeuwen en valken opvielen. Als sluitstuk van die dag konden we nog voor het avondmaal noordelijk van Conil aan de Costa de la Luz nog net een *dennenbos*-blokopname maken. Fraaie Parasoldennen van laag tot hoog in meest vrij open bestand bepaalden er op het eerste gezicht het beeld. Onder en tussen de bomen verder een heide- tot garrigue-achtige plantengroei. Tot onze niet geringe verbazing veel bloeiende Struikheide en een soort bosbes met grote blauwe vruchten, waarnaast ook stekelige bremplanten, evenals Pistacia, hetgeen ons aan het eiland Mallorca herinnerde. In het voorste gedeelte van het aldaar parkachtige bos hingen tot onze voldoening nestkasten, stonden er houten tafels, waarnaast vuilnisvaten. Onder de 64 opgemerkte vogels van het 10-hectare-blok overwogen de vinkachtigen met 48 stuks in sterke mate. In afdalend aantal waren het: Vink. Putter, Groenling, Huismus, Sijs, Europese kanarie en Cirlgors. Er

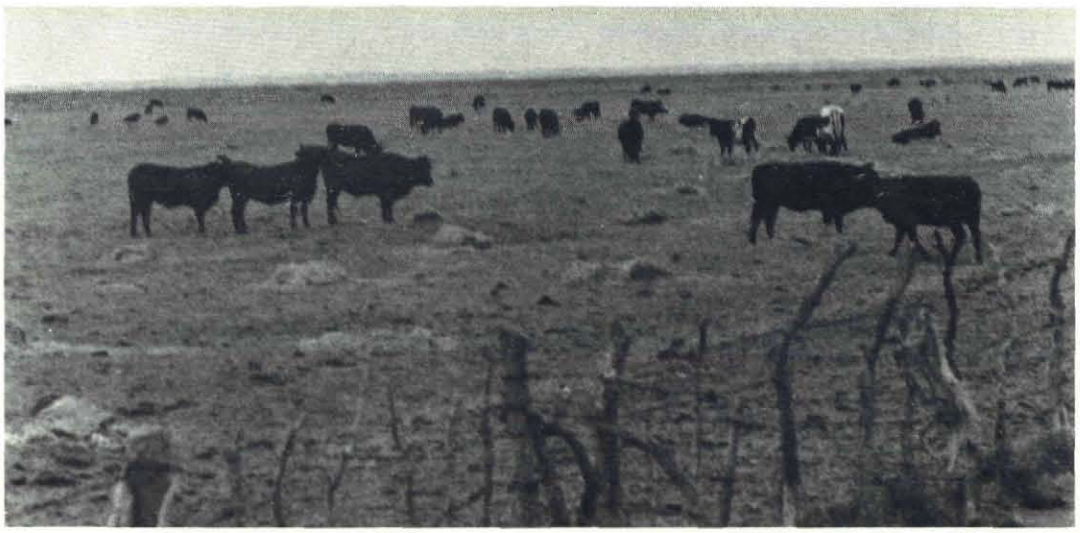

Fig. 1. *Zwarte runderen in verdroogd wild grasland. Naar kleurenfoto.*

werd toen in de avondstond ook lustig gezongen door Groenlingen, Europese kanaries, Cirlgors en Roodborst. Zij verder nog vermeld de Torenvalk.

Alvorens wij de volgende morgen vandaar weer op pad gingen, eerst ter plaatse, wat verder van de kust af, een vogeltelling in een *bouwland*-blok. In dat gebied vol afwisseling werden sla en graan verbouwd, waren er wijngaarden naast stoppelland, gedeeltelijk al geploegd, voorts mooie ruigten en garrigueresten met Agave, Opuntia, Pistacia en Dwergpalm, terwijl ook boomgroei niet ontbrak in de vorm van Kurkeik en Vijg. Het vogelbestand was niet mis, waaronder Kneu en Europese kanarie met onderscheidenlijk 118 en 100 op een totaal van 252 stuks. Na dat ochtendkarweitje spoedden we ons voort langs de grote havenstad Cadiz naar het gebied van de thans zozeer in trek zijnde sherry. Aan de aantrekkelijke stad van die naam Jerez de la Frontera kon niet voorbij gegaan worden, waarna vervolgens in noordwestelijke richting van de hoofdweg afgeslagen werd. Halverwege Sanlucar de Barrameda gingen we er toe over te midden van de uitgestrekte wijngaarden op lichtende heuvelgrond met verspreid de rijk aandoende helder witte behuizingen der eigenaars, een blokopname te maken van *sherry-wijngaarden*. Keurig geschoond lagen die er bij met nog niet afgevallen bladeren, rood tot bruin gekleurd. Van de weeromstuit huisden daar echter maar bar weinig vogelsoorten, evenals dat het geval pleegt te zijn in netjes onderhouden houtarme tuinen. Zulks niettegenstaande de landweg ter plaatse geflankeerd werd door een strook ruigte. De helft van de vogels werd uitgemaakt door Huismussen, slechts in gezelschap van enige Theklaleeuweriken, Kleine zwartkoppen, Putters, Vinken, Kneuen en Waaierstaartrietzangers. Bij de aan de brede monding van de Rio Guadalquivir gelegen stad San Lucar de Barrameda wendden wij ons noordoostwaarts af van de Golfo de Cadiz om voorlopig een binnenweg te volgen. Nog voor Trebujena stopten we in een toen erbarmelijk uitziend gebied van *wild weiland*. Het gewas bleek daar zozeer verdroogd, dat de grote troep zwarte runderen (fig. 1) met stro moest worden bijgevoerd en het water in de geplaatste drink-

De Levende Natuur 79 (6):126-135 (1976)

bakken dát uit de toen uitgedroogde greppels verving. In dit kale gebied nu eens geen Huismussen, maar als alleenheerser ditmaal de Veldleeuwerik met daarbij wat Graspiepers, Theklaleeuweriken, Tjiftjafs, Putters en Waaierstaartrietzangers, bovendien voor de aardigheid ook nog een Torenvalk in het transsectblok, alweer 500 meter lang en twee keer 100 m breed. Juist daarbuiten ter welkome aanvulling nog een Raaf, een Zwarte kraai, een Rode wouw en een man Bruine kiekendief. Dit laatste niet zo verwonderlijk, daar wij het zeer belangrijke natuurgebied Las Marismas naderden. De voorbijrit daarvan onderbraken we in de namiddag bij Lebrija voor een uitstapje in Sectie III van de Marismas. Aan weerskanten van een vaart met Riet langs de oevers strekte zich een *zoutsteppe* uit van zeekraal en schorrekruid, waarop weer zwarte runderen rondzwierven. Alleen enkele Eucalyptus-boompjes langs de weg lieten de zoutplantengroei onder zich. Onder de 48 vogels van blok S 43, behorende tot 10 soorten, dan eerst de 27 ons tot dien onbekende Kalanderleeuweriken, zeer flink van postuur met brede vleugels, voorzien van witte achterranden, en opvallend dikke snavel, vogels eigen aan droog en open land. Van de Veldleeuwerik werd hier slechts een enkeling opgemerkt. Daarnaast onder meer nog 8 Tjiftjafs, 4 Waaierstaartrietzangers en in het kanaal een paar Waterhoentjes. Na dit geenszins teleurstellende oponthoud was het spoedig weer voortmaken geblazen langs de snelweg, waarbij het ons gelukte nog net voor het donkerworden de grote stad Sevilla achter ons te laten. In een tenslotte opgespoord hostal-restorante bleek ons evenwel geen goede nachtrust beschoren te zijn in een ijskoud vertrek bij vorst in de nacht.

Na het optrekken van de ochtendmist ging het bij opnieuw wolkloos weer tegen de zwakke noordenwind in richting Merida. Aanvankelijk kon minder goed worden opgeschoten vanwege de vele bochten bij tegenvallend wegdek. Maar bij wijze van geluk bij tegenspoed viel ons oog ten noorden van El Ronguillo op prachtige *kurkeikboomgaarden* met flinke bomen, waarin naast een kudde zwarte koeien met bellen ook varkens en ezels graasden. In het betrokken bloktranssect werden onder de 19 vogelsoorten zoal geteld: 15 Vinken, 11 Huismussen, 6 Pimpelmezen, 5 Tjiftjafs, 4 Kleine zwartkoppen, waarnaast een tweetal Raven, benevens Graspiepers en Witte kwikstaarten. Tevens was het daar een weerzien met Klapekster, Grote lijster, Grote bonte specht, Boomkruiper en zelfs Boomklever. Iets noordelijker scharrelde er aan de wegkant warempel ook nog een Hop rond. Twee daarvan troffen we daarna weer aan in het volgende blok, bestaande uit open *kurkeikenbos* met wild grasland en garrigue als ondergroei, gelegen dicht voor Merida juist ten noorden van een pas op 307 meter hoogte. Aldaar onder de 15 soorten vogels opnieuw Pimpelmees, Klapekster en Grote lijster, bovendien een Steenuil, een Torenvalk en een Vuur-

Fig. 2. *Boomklever. Naar kleurenfoto.*

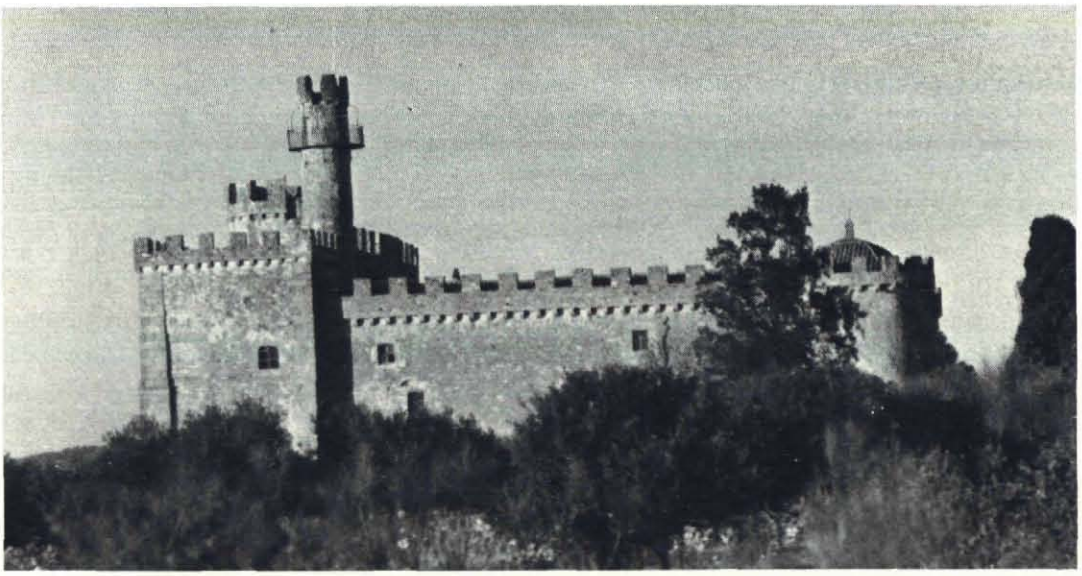

Fig. 3. *Kasteel ten zuiden van Caceres. Naar kleurenfoto.*

goudhaantje met twee zwevende Rode wouwen op wat grotere afstand van de weg. Met de verrassingen was het daarmee ter plaatse echter nog niet gedaan. Juist weer verder noordwaarts trekkend, ontmoetten wij een verlate Boerenzwaluw, zich in tegengestelde richting door het luchtruim spoedend. Het was de allerlaatste van onze rondrit, die wij op de 11e december in westelijk Spanje ter hoogte van Lissabon gewaar werden.

Om Merida heen een eentonige vlakte met onafzienbare wijngaarden op doorgaans rode grond, meest goed geschoond en al gesnoeid. Onafgebroken ronkte de motor door tot in een onafgezet kaal gebied van ruig weiland, bezaaid met schapekeutels. Het land begon er door kiemplanten weer wat groen te worden, hoewel de diepe greppels nog droog waren. Vlak voor we aldaar, met de stad Caceres in het verschiet, aankwamen, was de zucht naar vogels-tellen alweer opgewekt door een tweetal van die schitterende Blauwe eksters langs de weg door een kurkeikenbos met garrigue. Bedoeld *schapenweiland* leverde ons per 10 hectare weliswaar nog 112 vogels op, maar we kwamen er toch niet boven de 7 soorten uit, namelijk Veldleeuwerik 54, Putter 50, Graspieper, Grote lijster en Hop 2, Kneu en Zwarte roodstaart 1. Indachtig de les van de vorige avond lieten wij het er nu maar bij met blokken om tijdig en met uitstekend gevolg een passend nachtverblijf op te sporen.

De volgende ochtend, die van de 12e december, ging het weer fris van leer. Even ten noorden van Caceres lokte ons al onmiddellijk *grasland* met enkele struikjes, onderverdeeld door stenen wallen en prikkeldraadafrasteringen. Aan de her en der verspreid liggende rotsblokken (fig. 4) kon men daar volop zijn fantasie uitleven. Het algehele aantal vogels bleek er met 51 lager dan in de vorige opname betreffende de uitgestrekte schapenwei, maar het aantal soorten was hier met 9 iets hoger. Veldleeuwerik, Graspieper en Zwarte spreeuw overwogen, waarbij nog kwamen Theklaleeuwerik, Roodborst, Klapekster en Kneu alsmede voor het eerst weer eens onze vertrouwde Ekster. Verder gingen wij ons steeds meer van de

Portugese grens verwijderen, al klimmend naar het noordoosten trekkend. Het werd die dag een heerlijke tocht door het woeste land van hoogvlakte en gebergte, ons ten slotte voerend langs de 2402 meter hoge top van de Montemayor, opvallend door zijn sneeuwdek.

Ten zuidwesten van Plasencia ging het alreeds door mooi *bergweiland* met jong grasgroen en heel wat Brem, waarop grote kudden geiten en schapen onder herders hoede ronddoolden. We konden het niet nalaten daar een transsectblok te kiezen, dat ons 15 soorten en 32 vogels opleverde. Ziehier de samenstelling van het vogelbestand: Kievit 7, Theklaleeuwerik 6, Grote lijster, Hop, en Merel 3, Buizerd, Graspieper, Klapekster Koereiger (laag overvliegend), Rode wouw, Roodborsttapuit, Tjiftjaf, Witte kwikstaart, Zwarte kraai en Zwarte roodstaart 1. Meer Graspiepers werden nog aangetroffen bij een beekje juist buiten het blok.

Leuk was ook de daarop volgende blokopname van een open *kurkeikenbos,* gelegen op een berg met wel zeer grillige rotspartijen vlak ten noorden van Plasencia. Enige struiken groeiden er tussen de rotsblokken met garrigueplanten en kort gras. Er vertoefden slechts 17 vogels, maar zij behoorden tot 9 soorten. Het waren 3 paren van de Raaf, 3 Roodborsten, 2 Kauwtjes en van de Grote lijster, Kool- en Pimpelmees, Vink, Zwarte roodstaart en Zwarte tapuit elk 1. Die tapuit betrapten we net op het verschalken van wat we op afstand voor een Hazelworm hielden. Zes Zwarte spreeuwen vlogen over het bos en vlak na de telling kruisten nog 3 Blauwe eksters dicht voor ons heen de weg. Deze ontmoeting betekende een afscheid; verder was het alleen de gewone Ekster, die in ons vizier zou komen, voor het eerst opgemerkt ten noorden van Caceres. We hebben wel de indruk, dat beide verwante soorten elkaar in hun voorkomen meer of minder uitsluiten, zoals ook de Bonte en Zwarte kraai zulks doen, zowel wat broedgebied betreft als ook bij ons in de winter (D.L.N. 77: 86-92).

Voorbij de genoemde Montemayor kon in de omgeving van Nava de Bajar op 1202 meter hoogte vervolgens nog juist de laatste blokopname van die dag gemaakt worden van *berggraslandjes,* omwald evenals de weg door stenen muurtjes. Er groeiden enkele Haagbeuken en Abelen benevens wat struiken, nog in blad, van twee braamsoorten en de hulstachtige *Quercus coccifera,* terwijl de graszode er gevormd werd door fijne spruiten van zwenkgras en struisgras. Met de vogels was het ter plaatse begrijpelijkerwijs maar droevig gesteld. Negatieve uitkomsten kunnen voor de wetenschap echter ook leerzaam zijn. In het veld werden slechts 11 vogels bespeurd, te weten 7 Kneuen, 2 Theklaleeuweriken, 1 Zwarte roodstaart en 1 Zwarte spreeuw, terwijl er nog een Witte kwikstaart overvloog. Na gedane arbeid werd tenslotte overnacht onder de rook van de grote stad Salamanca, maar pas nadat wij al rijdende bij wijze van toegift verscheidene tientallen Raven en Rode wouwen zagen

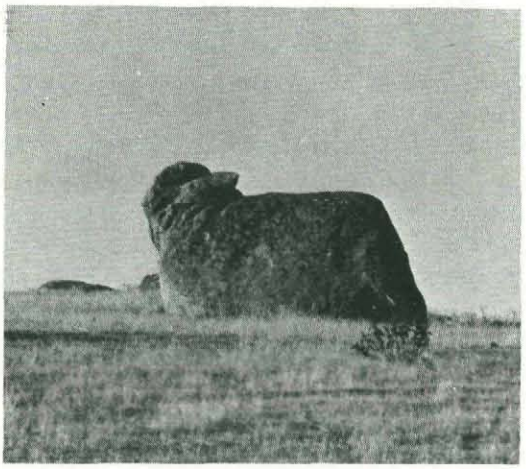

Fig. 4. *Stenen monsterschaap. Naar kleurenfoto.*

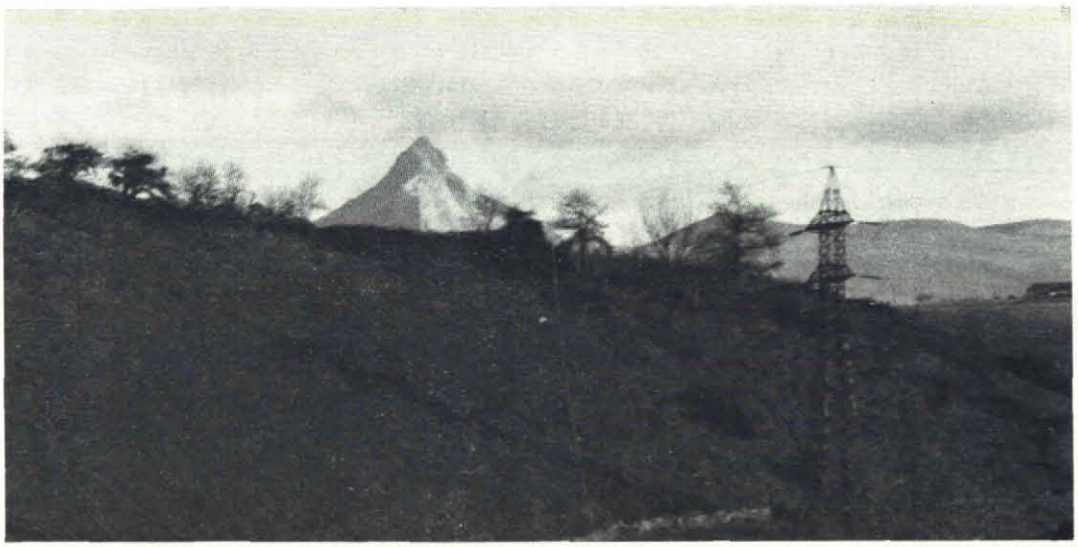

Fig. 5. *Piramide-piek, oost van Vitoria. Naar kleurenfoto.*

rondvliegen bij een grote vuilnisbelt. Dat was weer eens iets anders dan bij ons al die azende Kok-, Storm- en Zilvermeeuwen, alsmede Zwarte kraaien, Eksters en Kauwen!
De dag daarop kon over de hoogvlakte en doorgaans weer rechte wegen in noordoostelijke richting langs Valladolid worden doorgestoten tot het oude Burgos met zijn indrukwekkende kathedraal. Onderweg daarheen bleef ons na aanvankelijk stralend weer 's middags een tijdlang mist niet bespaard, maar in de namiddag werd het wisselend bewolkt met bij wijze van verrassing warempel ook nog een regenboog, sinds lang niet gezien. Wat vogels tellen betreft stond deze dag in het teken van bouwland. Het eerste van de twee transsectblokken bevond zich al bij Cañosal ten noordoosten van Salamanca. In dat *bouwland met graanstoppel*, waarvan al wat ondergeploegd was, met heel wat onkruid langs de weg, stonden ook enige boompjes en struiken, terwijl op de achtergrond een groene grens gevormd werd door een zoom abelen langs de beek. De vogelstand viel daar geenszins tegen met 120 stuks, behorende tot 10 soorten. In volgorde van talrijkheid waren het: Veldleeuwerik 57, Vink 41, Grauwe gors 6, Ekster 4, Graspieper 3, Boomleeuwerik, Keep, Kneu en Rode patrijs 2, Theklaleeuwerik 1. Vlak buiten de 10 hectare nog een Buizerd, evenals zo vaak bij ons, zittend op een paaltje. Verderop wachtten ons nog meer van die op hun gemak en allesbehalve op wind gestelde muizenverdelgers.
In de namiddag stapten wij voor de tweede maal voor een blokwandeling uit de wagen. Ditmaal ging het om *kaal bouwland*, voor drievijfde reeds geploegd en voor de rest nog in graanstoppel. Het bevond zich op dalklei van de Rio Arlanzon, beoosten Quintana del Puente, gelegen aan de hoofdweg tussen Palencia en Burgos, aan weerskanten van een binnenweg nog voor Peral. Het land was er doorsneden met diepe, droge greppels, terwijl zich gras met ruigte langs de wegen bevond. Uiteraard waren onze verwachtingen aangaande de vogelstand allesbehalve hoog en dit werd ook in die zin bewaarheid, dat er slechts 4 soorten verbleven. Maar toch was hierbij een blijde verrassing! Opmerkzaam geworden door hun korte neus-

geluiden, die de vrouwelijke reisgenote zich uit het vogelgebied Las Marismas herinnerde, ontdekten we ter plaatse behalve 115 Veldleeuweriken, 6 Putters en 1 Torenvalk ook Kalanderleeuweriken, aldaar zo ongeveer aan de noordelijke grens van hun verspreidingsgebied. Ruwweg geschat bleken het er uiteindelijk minstens 5000 te zijn, die in grote groepen in golvende vlucht laag over de vlakte scheerden. Voor ons was deze vogeldag dus weer goed geworden.

Na overnachting voorbij Burgos restte ons nog de eindrit van onze Spaanse ronde over Vitoria, Tolosa en San Sebastian naar Zuidwest-Frankrijk. Het werd landschappelijk een mooie tocht met ook bosgebieden in het bergachtige land. Nog voor de middag werd *bouwland* aan de bovenloop van de Ebro op vogels bekeken. Graanstoppel met volop onkruid overwoog; verder was er geploegd land, ook enige houtgroei in de middelste boomlaag met meidoornstruiken langs de weg tussen Miranda de Ebro en het noordwestelijk daarvan gelegen Fontecha. 366 vogels werden daar door ons geteld, behorende tot 10 soorten. Alleen Veldleeuwerik 124, Huismus 111 en Kneu 107 bleken er talrijk, waarbij verder nog kwamen Zwarte spreeuwen, Boomleeuweriken, Witte kwikstaarten, Kieviten en Zwarte kraaien, tenslotte nog een Putter en een Vink. Het na de middag opgenomen blok *vochtig bouwland* nabij het dorp Matauco ten oosten van de stad Vitoria bleef daar ver bij achter met 61 vogels en 7 soorten. Het na regenval nog natte land was geploegd, met meest jong wintergraan al boven de grond; verder groeiden er ook nog stoppelknollen, waren er koolstoppelland, de bouwval van een boerderijtje met klimop en bramen, heel wat struiken met enkele boompjes langs de weg en tenslotte twee plasjes. De aanwezige vogels waren 34 Huismussen, 19 Geelgorzen op de onkruidrijke koolstoppel, 3 Watersnippen, 2 Roodborsttapuiten, 1 Koolmees, Veldleeuwerik en Witte kwikstaart.

Ter afsluiting diende bloktranssect S 55, na de ombuiging van de weg in noordelijke richting naar Tolosa genomen op de Punto de Echegarante tussen toppen van 1427 en 1551 meter. In dit *loofbos* overwoog de eik met van laag tot hoog veel Gladde elzen en langs de beek dichte ondergroei van eik, braam en ook Hulst. Een bloeiende Paardebloem langs de weg trof ons oog. De bosvogelbevolking was daar tegen de westelijke Pyreneeën aan al zo noordelijk als bij ons. Alhoewel er slechts 19 vogels opgemerkt werden, waren er nota bene 12 soorten door 1 tot 3 individuen vertegenwoordigd, te weten: Boomklever, Boomkruiper, Glanskopmees, Goudvink, Koolmees, Kuifmees, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Staartmees, Vink en Winterkoning. Het stel soorten, eigen aan onze eiken- en beukenbossen: Boomklever, Boomkruiper en Glanskop was daar dus ook voltallig aanwezig. De Kuifmees zal wel vanuit een belendend naaldbos overgewipt zijn.

Aan het eind van dit laatste verhaal over onze Spaanse natuurbelevenissen lijkt het wel op zijn plaats een gezamenlijke lijst van vogelsoorten te geven, welke in de donkerste tijd van het jaar tijdens onze verblijven op het Spaanse vasteland van 5 november tot 14 december 1974 en indertijd gedurende de winter van 1968 op '69 vanaf 11 december op Mallorca (D.L.N. 74: 164-175) werden waargenomen. Onderstreept zijn daarbij de niet aan de Costa del Sol aangetroffen soorten (D.L.N. 79: 111-120), waaronder die welke alleen op Mallorca werden opgemerkt bovendien tussen haakjes zijn vermeld. De warme Costa del Sol leverde ons, gezien de volgende opsomming, 83 soorten, waarbij er voor de gehele Spaanse rondreis 13 en voor de langere tijd op het eiland Mallorca nog eens 13 bijkwamen, zodat het algehele aan-

Fig. 6. *Toren Tolosa. Naar kleurenfoto.*

tal 109 vogelsoorten bedroeg. Ziehier dan hun namen in alfabetische rangschikking: Alpenkraai, Blauwe ekster, Blauwe reiger, Blauwe rotslijster, Boerenzwaluw, Bontbekplevier, Boomklever, Boomkruiper, Boomleeuwerik, Boompieper, Bruine kiekendief, Buizerd, Kalanderleeuwerik, Cetti's zanger, Cirlgors, Drieteensstrandloper, Dwergmeeuw, (Eleonoravalk), Europese kanarie, Geelgors, Glanskopmees, (Goudhaantje), (Goudplevier), Goudvink, Graspieper, Grauwe gors, Grauwe vliegenvanger, Griel, Grijze gors, Groenling, Grote bonte specht, Grote gele kwikstaart, Grote lijster, Grote mantelmeeuw, Havikarend, Heggemus, Hop, (Houtduif), Huismus, IJsvogel, Kaffergierzwaluw, Kauw, Keep, Keizerarend, Kievit, Klapekster, Kleine mantelmeeuw, (Kleine trap), Kleine zwartkop, Kneu, Koereiger, Kokmeeuw, Koolmees, (Koperwiek), Kruisbek, Kuifleeuwerik, Kuifmees, Meerkoet, Merel, Oeverloper, Ooievaar, Pimpelmees, Provençaalse grasmus, Putter, Raaf, Rietgors, Rode patrijs, Rode wouw, Roodborst, Roodborsttapuit, Rotsduif, (Rotsmus), Rotszwaluw, (Sardijnse grasmus), (Smelleken), Spaanse mus, Sperwer, Spreeuw, Staartmees, (Steenarend), Steenuil, Theklaleeuwerik, Tjiftjaf, Torenvalk, Vale gier, Veldleeuwerik, Vink, Vlaamse gaai, Vuurgoudhaantje, Waaierstaartrietzanger, Waterhoen, Waterpieper, Waterral, Watersnip, (Wilde eend), Winterkoning, Witte kwikstaart, Zanglijster, Zilvermeeuw, Zilverplevier, (Zwarte gier), Zwarte kraai, Zwarte roodstaart, Zwarte spreeuw, Zwarte tapuit, Zwartkop(tuinfluiter), Zwartkopmeeuw en (Zwartkoprietzanger).

Wat wij tot onze bevreemding 's winters zoal in Spanje misten, waren Ringmus, Roek, Kramsvogel, Zwarte mees en Holeduif. Immers volgens de verspreidingskaartjes verblijven er Roek en Kramsvogel toch als wintergast, terwijl de overige er zelfs het gehele jaar kunnen worden aangetroffen. Gezien

onze bescheiden ervaringen zullen zij daar toch wel niet dicht gezaaid zijn. Zulks zal ook wel voor de Houtduif gelden, die wij pas tegen het eind van ons langdurig winterverblijf op Mallorca aan onze soortenlijst konden toevoegen, maar op het vaste land toch zeker meermalen hadden verwacht. Wat de Kramsvogels aangaat, die zullen in strenge winters, in het bijzonder bij veel sneeuw, heus hun toevlucht wel nemen naar dat land van sinaasappeltuinen.

Op onze terugweg door het westen van Spanje met zijn toch koudere hoogvlakten en gebergten geen spoor meer van de Provençaalse grasmus en de Cetti's zanger, geenszins verwonderlijk voor zulke warmtevogels. Wel zagen wij onder deze nog de Waaierstaartrietzanger weer, maar alleen in de Atlantische Marismas. De Kleine zwartkop ontbrak evenals de zuidwaarts trekkende Boerenzwaluw benoorden Merida, terwijl in die zelfde omgeving onze vertrouwde Boomklever, Grote bonte specht en Grote lijster weer opdoken. Dat was ook het geval met de grappige Hop van de wegrand, die we op de heenreis naar de Costa del Sol niet verder zuidelijk opmerkten dan bij Alcanar aan de Middellandse-Zeekust, gelegen op dezelfde noorderbreedte als Madrid. Ongeveer even noordelijk liet zich de Koereiger op de terugweg in de streek van Plasencia voor het laatst zien. Doch laten we toch voorzichtig zijn en het voorafgegane geenszins veralgemenen; het is slechts een greep uit één winter. Hoewel een half ei wel beter is dan een lege dop.

Tot heden heeft het op wat lieflijke uitzonderingen na onherbergzame land van de trotse, maar arbeidzame en hulpvaardige Spanjolen ons niet teleurgesteld voor wat de vogels betreft. Laat ons vurig hopen, dat wanneer Spanje eenmaal een parlementair bewind krijgt, ook daar niet jan en alleman met een geweer gaat spelen ten koste van de vogelbevolking, die het niet alleen in Italië, maar ook in Frankrijk, vooral tijdens de trek, loodzwaar te verduren heeft. Na ons heerlijke vertoeven in het toen wel uitzonderlijk zonnige Spanje trokken wij alzo bij het vallen van de avond op de 14e december bij Irun aan de westelijke uitloper van de machtige bergketen van de Pyreneeën de Spaans-Franse grens over. Met zeer gemengde gevoelens overigens, want ergernis zou ons tijdens ons negendaags rondtrekken door het voor vogels wel zeer ongastvrije West-Frankrijk ongetwijfeld niet bespaard blijven. Maar wat zou daar nog aan verheugende verrassingen tegenover staan? Daarover dan het een en ander in het slotverhaal betreffende onze Frans-Spaanse rondrit.

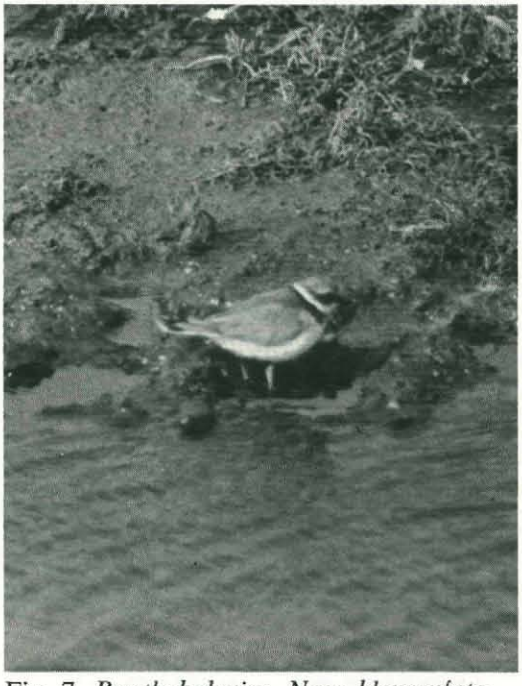

Fig. 7. *Bontbekplevier. Naar kleurenfoto.*